

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

Бензюк Олександр Олексійович

УДК 130.2:78(477)(043.3)

**ВІДКРИТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ В ЛОГІЦІ ТВОРЧОГО
ПРОЦЕСУ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**

Спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата культурології**

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано на кафедрі культурології та культурно-мистецьких проєктів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури України (Київ)

Науковий керівник:

доктор культурології, доцент
ЖУКОВА Наталія Анатоліївна
Інститут культурології Національної академії мистецтв України, завідувач відділом етнокультурології та культурної антропології (Київ)

Офіційні опоненти:

доктор філософських наук, професор
ОНИЩЕНКО Олена Ігорівна
Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, зав. кафедри суспільних наук (Київ)

доктор культурології, доцент
КОЛЕСНИК Олена Сергіївна,
Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, професор кафедри філософії та культурології (Чернігів)

Захист відбудеться 29 червня 2017 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.850.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв, за адресою: 01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус,15

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв за адресою: 01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус,11

Автореферат розісланий 15 травня 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. В. Карпов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В останні роки розвиток гуманітарної сфери в незалежній українській державі супроводжується значними змінами та перетвореннями. У цих умовах існує необхідність вивчення та аналізу культуротворчих процесів, вироблення стратегій подальшого розвитку художньої культури та мистецтва. Серед актуальних питань культурології проблема художньої творчості є однією з найвагоміших. Поряд з наріжною проблемою – визначення сутності засад існування мистецтва в нових соціально-економічних умовах, загострилася необхідність поглиблення розуміння природи багатьох явищ естетичного та художнього порядку, перегляду ряду теоретичних положень, на яких раніше базувалися дослідження художнього життя.

У сучасних умовах питання про сутність творчості як характерної і специфічної особливості людського способу життєдіяльності набуває більшої актуальності у зв'язку з розмаїттям форм інтерпретації «продукту» художньої творчості, що обумовлено необхідністю тлумачення естетико-художніх «кодів» культури, запропонованих сучасним мистецтвом. Традиційні інтерпретаційні стратегії піддаються переосмисленню та трансформації, адже сучасний художній процес сформував та продовжує формувати нові засоби виразності, нову мову, «коди», що передбачають можливість їх відкритого прочитання.

Під впливом постмодерністських ідей та специфічних засобів вираження сучасна естетична свідомість помітно трансформувалась. Серед важливих напрямків дослідницької роботи є багатоаспектний аналіз процесів, що відбуваються у сучасному мистецтві, а також можливість їх інтерпретації. Оскільки зміст та форма художнього твору в сучасному мистецтві є навмисно багатозначними, - текст, як поле можливостей, містить велику кількість потенційних значень, тобто твір є відкритим і передбачає відкриту інтерпретацію.

Поняття «відкритий твір» та «відкрита інтерпретація» вводить у науковий обіг італійський філософ, письменник і громадський діяч Умберто Еко (1932-2016), стверджуючи, що кожен твір мистецтва, по суті, залишається відкритим для нескінченного ряду можливих його прочитань. У сучасному мистецтвознавчому та культурологічному дискурсі відкрита інтерпретація розглядається лише стосовно «відкритих» творів, однак експериментальний характер творчого процесу та художніх творів, що спостерігається останнє століття, спонукає до обґрунтування позиції, щодо можливості застосування відкритої інтерпретації й до «закритих» творів. Це актуалізує обрану тему дослідження. В означеному контексті особливої ваги набуває звернення до творчої спадщини відомого українського композитора Анатолія Білошицького (1950-1994), триптих якого «В іспанському стилі» дозволяє відтворити як специфіку творчого процесу митця, так і творчо-пошуковий характер естетико-художньої виразності його творів.

Проблема тлумачення тексту набуває в сучасній культурології особливої значущості. Саме тому науковці звертаються до герменевтики, екзегетики, інтерпретації, відкритої інтерпретації як шляхів розуміння текстів, методів їх

тлумачення та пояснення. Це, насамперед, пов'язано, з проблемою «прочитання» текстів постмодернізму, з властивою йому інтертекстуальністю, гіпертекстуальністю, симулякрами, цитатністю тощо. Розмаїття форм інтерпретацій об'єднується у відкритій інтерпретації, що вимагає комплексного дослідження. Малодослідженим залишається культурологічний аспект відкритої інтерпретації.

Актуальність здійсненого дослідження полягає в обґрунтуванні авторської концепції щодо культурологічного аналізу відкритої інтерпретації в логіці творчого процесу. При цьому, відтворено зміни в розумінні творчого процесу, які обумовлені специфікою постмодерністських проектів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до планів наукової роботи кафедри культурології та культурно-мистецьких проектів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв і відповідає темі № 0115u001572 «Актуальні проблеми культурології: теорія та історія культури». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради НАКККіМ (протокол № 3 від 29 квітня 2015 р.).

Мета дисертаційної роботи: проаналізувати відкриту інтерпретацію як складову творчого процесу та обґрунтувати її універсальність в умовах сучасної культури.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні **завдання:**

- проаналізувати історичні витoki ідеї відкритої інтерпретації та окреслити теоретичні підходи щодо її сучасного осмислення;
- розглянути відкриту інтерпретацію у структурі дотичних понять;
- дослідити відкриту інтерпретацію як проблему герменевтики;
- визначити проекти постмодернізму в контексті проблеми відкритої інтерпретації;
- відтворити логіку творчого процесу і показати його зміни у просторі творів відкритої інтерпретації;
- обґрунтувати універсальність відкритої інтерпретації в умовах сучасної культури;
- проаналізувати роман «Рекреації» Ю. Андруховича, роман «Астри», а також збірку-оповідань рефлексій «Понтиїзм» О. Михеда у контексті проблеми відкритої інтерпретації;
- систематизувати естетичні виміри відкритої інтерпретації на прикладі концертного триптиху «В іспанському стилі» А. Білошицького.

Об'єкт дослідження: культурологічний аспект відкритої інтерпретації.

Предмет дослідження: відкрита інтерпретація в логіці творчого процесу.

Методологічна основа дослідження: загальнонаукові методи систематизації - визначення спільних типологічних ознак у дотичних поняттях - та узагальнення досліджуваної проблеми.

Значну роль в осмисленні відкритої інтерпретації відіграє міждисциплінарний підхід, за допомогою якого було здійснено всебічний аналіз, заявленої проблеми, з широким залученням наукових доробків не тільки з галузі культурології, а й з інших гуманітарних наук. Методи дослідження ґрунтуються

на принципі паритетного аналізу, який дозволяє враховувати засадничі положення сучасної культурології, естетики, мистецтвознавства щодо осмислення специфіки творчого процесу.

Біографічний метод став одним з основних під час опрацювання щоденника А. Білошицького та концертного триптиху «В іспанському стилі» композитора.

Теоретична база дослідження. Культурологічний аналіз відкритої інтерпретації - складової творчого процесу - потребує уваги як до фундаментальних, так і узагальнюючих досліджень в галузі культурології, філософії, естетики, мистецтвознавства.

Оскільки поняття відкрита інтерпретація є похідним від поняття інтерпретація, робота спирається на традиції, пов'язані із з'ясуванням етимології, історії, структури інтерпретації (Арістотель, Ф. Бекон, Р. Декарт, Т. Гоббс, Б. Спіноза, Д. Локк, Д. Юм, І. Кант, Г. Гегель, О. Конт, Г. Спенсер, Г. Гадамер, К. Поппер, Л. Вітгенштейн, Р. Рорті, Д. Девідсон, В. Штофф). Особливої теоретичної ваги набувають напрацювання, здійснені протягом другої половини минулого століття та в умовах незалежної України, коли зацікавленість у дослідженні інтерпретації носила цілеспрямований характер. Серед значної кількості робіт виокремимо роботи О. Агапова, С. Бондар, П. Волкова, О. Лосєва, Є. Гуренка, Н. Жукової, О. Колесник, О. Корихалової, С. Кримського, Ю. Кочнева, Л. Левчук, Л. Мізіної, В. Москаленка, О. Оніщенко, П. Татарського).

Під час дослідження суті та особливостей функціонального прояву відкритої інтерпретації важливого значення набули роботи представників герменевтичної школи, а також доробок представників сумісних з нею філософсько-культурологічних напрямів (Е. Бетті, М. Вебер, М. Гайдеггер, Г. Гадамер, В. Дільтей, Г. Зіммель, С. Зонтаг, Р. Інгарден, П. Рікер, Р. Рорті, Е. Тісельтон, П. Шлейермахер).

Теоретичне значення щодо вивчення відкритої інтерпретації як складової культурологічної герменевтики та реконструкції традицій її подальшого опрацювання має доробок М. Бахтіна, Б. Бессонова, О. Лосєва, М. Мамардашвілі, Т. Гундорової, С. Квіта, О. Колесник, В. Личковаха, О. Петрової.

Особливостям функціонального прояву відкритої інтерпретації присвячено роботи Ж. Дельоза, Ж. Дерріда, П. Рікера, У. Еко, Ц. Тодорова, Ю. Крістевої, С. Балакірової, Л. Кияновської, О. Ларченко, Н. Маньковської, О. Скрипник, О. Ніколаєва.

З'ясування специфіки відкритої інтерпретації у структурі дотичних понять передбачало звернення до культурологічних, філософських та мистецтвознавчих розвідок як зарубіжних дослідників (Нікола Кузанський, М. Монтень, Г. В. Ф. Гегель, І. Тен, Ф. В. Шеллінг, Ф. Ніцше, О. Шпенглер, П. Тейяр де Шарден, Х. Ортега-і-Гассет, М. Гайдеггер) так і виконавців (Л. Армстронг, Д. Брубек, Д. Гіллеспі, Ч. Паркер, Е. Фітцджеральд) різних поколінь. Відтворено російську (Я. Басін, А. Козлов, В. Крутоус, П. Татарський, М. Хренов) та українську (Є. Більченко, О. Марценківська, О. Мурга, Г. Чміль,

І. Юдкін) традиції, що містять матеріал стосовно поняття «інтерпретація - відкрита інтерпретація».

Осмислення особливостей відкритої інтерпретації вимагало, насамперед, вивчення робіт, пов'язаних із з'ясуванням специфіки постмодернізму як соціокультурного явища, що вплинув на розвиток мистецтва, в якому простежується прагнення до яскраво вираженої «відкритості». Основою ефективного аналізу феномену постмодернізму стали роботи як зарубіжних, так і українських теоретиків різних поколінь - Р. Барта, Ж. Дельоза, М. Фуко, Ф. Гваттарі, Ж. Дерріда, Ж. Бодрійяра, У. Еко, Ф. Джеймсона, Ю. Крістевої, П. Козловські, В. Діанової, Н. Маньковської, Н. Автономової, В. Бичкова, Л. Маркової, Л. Воробйової, В. Діанової, Т. Гуменюк, Т. Гундорової, О. Кирилової, Ю. Легенького, М. Мишика, Ю. Сабадаш.

Розгляд особливостей функціонального прояву відкритої інтерпретації виявив необхідність звернення до ідеї «твору-знаку» Р. Барта, а також до праць, які сприяли її становленню: Ф. де Соссюра, Ж. Лакана, М. Фуко, Ж. Дерріда, У. Еко, Ю. Крістевої, Л. Єльслева, М. Бахтіна.

Помітне місце в обґрунтуванні думки щодо універсальності відкритої інтерпретації в умовах сучасної культури належить працям представників російського формалізму, зокрема, Ю. Тинянова, Б. Томашевського, В. Шкловського, Б. Ейхенбаума, Р. Якобсона, теоретичний та творчий доробок котрих став свого роду передвістям та основою постмодерністських ідей. Задля об'єктивної оцінки цього періоду в історії російської гуманістики були залучені дослідження В. Полянської, М. Силантьєва, Г. Тиханова, Т. Хмельницької.

Аналіз низки проблем, піднятих у дисертації, вимагав звернення до теоретичного потенціалу естетики. Внаслідок цього, в дослідженні відкритої інтерпретації достатньо широко представлена позиція української естетичної школи (М. Бровко, О. Воєводін, Л. Ільчук, О. Кодьєва, Л. Левчук, В. Личковах, Л. Мізіна, В. Мовчан, О. Наконечна, О. Оніщенко, О. Павлова, О. Поліщук, В. Панченко, Р. Шульга).

Проблема взаємозв'язку творчості та світовідношення піднімалась у працях Августина, І. Канта, Г. В. Ф. Гегеля, О. Шпенглера, Г.-Г. Гадамера, Е. Гуссерля, М. Гайдеггера, З. Фрейда, К. Г. Юнга, Е. Фромма, Ж.-П. Сартра, А. Камю, а також таких теоретиків, як: К. Долгов, О. Лосєв, М. Бахтін, Л. Виготський, П. Гайденко, М. Мамардашвілі, Н. Маньковська, Д. Узнадзе.

Маючи певні традиції, проблема взаємозв'язку творчості із світовідношенням та світопереживанням досить виразно представлена в доробку української культурологічної та філософсько-естетичної школи (І. Бичко, Є. Більченко, Н. Гітун, А. Залужна, О. Колесник, С. Кримський, В. Малахов, О. Наконечна, М. Попович, М. Северинова, Р. Шульга).

Всебічний аналіз феномену відкрита інтерпретація вимагав значного розширення дослідницького простору за рахунок, передусім, проблеми творчого процесу, а також тих специфічних феноменів – емпатія, асоціація, цінність, - які «супроводжують» художню творчість. В осмисленні означених проблем дисертант спирався на роботи Л. Баєвої, І. Живоглядової, Н. Жукової, Т. Матюх, К. Семенюк, Л. Столовича, Ю. Юхимик.

На особливу увагу заслуговують нечисленні роботи, присвячені життю та творчому доробку українського композитора та виконавця А. Білошицького таких науковців, як: С. Борисова, К. Герасимовська, М. Давидов, Ж. Кліменко, О. Литвинов, В. Редя, В. Самітов, А. Сташевський. Віддаючи належне усім авторам, все ж зауважимо, що творчість митця у контексті культурологічного аналізу відкритої інтерпретації вперше стає предметом дослідження.

З'ясуванню світоглядної позиції композитора сприяло вивчення рукопису щоденника, люб'язно наданого друзями А. Білошицького.

Не зважаючи на значну кількість робіт, присвячених сучасній художній творчості, праць, в яких би ґрунтовно аналізувалась специфіка відкритої інтерпретації сучасних художніх творів, зокрема українських, - не достатньо, чим і обумовлена актуальність цього дослідження.

Наукова новизна дослідження: вперше в українській гуманістиці здійснено культурологічний аналіз відкритої інтерпретації в логіці творчого процесу та обґрунтовано її універсальність в умовах сучасних постмодерністських проектів.

Наукова новизна дослідження конкретизована у наступних положеннях:

Уперше:

- досліджено відкриту інтерпретацію в логіці творчого процесу і доведено, що трансформації творчого процесу обумовлені специфікою постмодерністських проектів;
- розглянуто відкриту інтерпретацію у структурі дотичних понять, зокрема, «трансакція», «імпровізація», «реінтерпретація», «інтертекст»;
- систематизовано естетичні виміри відкритої інтерпретації на прикладі концертного триптиху «В іспанському стилі» А. Білошицького, роману «Рекреації» Ю. Андруховича, роману «Астри», а також збірки-оповідань рефлексій «Понтиїзм» О. Михеда.

Конкретизовано та доповнено:

- поняття «відкрита інтерпретація»;
- контекст проблем герменевтики;
- естетичні виміри відкритої інтерпретації.

Запропоновано новий погляд:

- обґрунтовано універсальність відкритої інтерпретації в умовах сучасної культури.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає у розширенні теоретичної площини культурології, естетики та мистецтвознавства щодо розуміння відкритої інтерпретації, її функціонального прояву в сучасній художній творчості. Матеріали дисертації, її положення та результати можуть бути використані у подальшому вивченні творчості А. Білошицького, Ю. Андруховича та О. Михеда, а також у лекційних курсах з теорії та історії культури, культурології, мистецтвознавства.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Усі опубліковані праці автора за темою дисертації написані без співавторів. Висновки й положення наукової новизни одержані самостійно.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри культурології та культурно-мистецьких проектів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Основні положення роботи були викладені під час виступів на наукових, науково-теоретичних та науково-практичних конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Академічне народно-інструментальне виконавство: історія і сучасність. До 75-річчя кафедри народних інструментів НМАУ імені П. І. Чайковського» (м. Київ, 28 листопада 2014 р.); Міждисциплінарний науковий круглий стіл «Трансформаційні процеси в культурі України: морфологічні, інституалізаційні, регіоналізаційні, комунікативні аспекти» (м. Київ, 6 березня, 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук» (м. Одеса, 3-4 квітня 2015 р.); Наукова конференція кафедри баяна і акордеона «Народно-інструментальне мистецтво: історія і сучасність» (м. Київ, 19 квітня 2015 р.); Міжнародна наукова конференція «Дні філософського факультету» (Київ, 21-22 квітня 2015 р.); Міжнародна науково-творча конференція «Мистецька освіта в культурному просторі України XXI століття» (м. Київ-Одеса, 28-30 квітня 2015 р.); Всеукраїнська міждисциплінарна науково-теоретична конференція «Мистецькі реалізації універсальї культури: зміна смислів» (м. Київ, 25 листопада, 2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертації знайшли своє відображення у 10 одноосібних публікаціях, з них – 6 статей у провідних фахових виданнях, затверджених МОН України, три з яких включені до міжнародних науково-метричних баз, 4 – у інших наукових виданнях та збірках матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, 8 підрозділів, висновків та списку використаної літератури (258 позицій, з них 3 – іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації складає 197 сторінок. Обсяг основного тексту 169 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження, виокремлено об'єкт, предмет, мету і завдання, проаналізовано стан наукового опрацювання проблеми, визначено методологічні принципи аналізу і методи дослідження, розкрито наукову новизну дисертації, її теоретичне та практичне значення, наведено дані про публікації та апробацію дослідження.

У **РОЗДІЛІ 1 «ВІДКРИТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ»** розглянуто поняття «інтерпретація», «відкрита інтерпретація», досліджено витoki ідеї відкритої інтерпретації, проаналізовано поняття «відкрита інтерпретація» у структурі дотичних понять.

У **підрозділі 1.1 «Інтерпретація – відкрита інтерпретація: до визначення поняття»** показано, що в сучасному мистецтві простежується прагнення до яскраво вираженої відкритості: не тільки зміст, а й сама форма художнього твору є навмисно багатозначними, відтак текст сучасного твору

містить велику кількість потенційних значень, жодне з яких не може бути домінуючим, оскільки він (текст) лише представляє поле можливостей, актуалізація яких залежить від інтерпретативної стратегії реципієнта: відкритий твір передбачає і відкриту інтерпретацію.

Поняття «відкрита інтерпретація» є похідним від поняття «інтерпретація» (від лат. «тлумачення», «пояснення»). На відміну від пояснення чи тлумачення, інтерпретація завжди включає в себе деякий елемент гіпотетичності. Саме цим тлумачення, за своєю суттю, близьке до сенсу, що вкладається в поняття «відкрита інтерпретація». Стосовно істини, інтерпретація виступає як засіб пошуку логічних можливостей і не є синонімом істинності системи, яка інтерпретується.

Науковці виокремлюють емпіричну та семантичну інтерпретацію. Емпірична інтерпретація здійснює переклад знання з теоретичного рівня на рівень емпіричної мови, зокрема, на мову експериментів. Семантична - досліджує зміст абстрактної теорії шляхом ізоморфного відображення, фіксованої у неї схеми (термінів і їх відношень), на предметну галузь іншої, більш конкретної, змістовної теорії, яка може виступати моделлю вихідної теоретичної системи. Семантична інтерпретація найбільш близька відкритій інтерпретації, адже в основі семантичної інтерпретації лежить встановлення ізоморфізму елементів і відношень кількох систем, тому природно, що теорію, яка інтерпретується, у більшості випадків можна зіставити з класом інших ізоморфних теорій, тобто завдати їй безліч моделей.

У підрозділі 1.2 «Історико-теоретичні витоки ідеї “відкрита інтерпретація”» реконструйовано історичні витоки поняття «інтерпретація» і показано, що воно формувалося в довгому процесі становлення логічних методів, які розвивалися у напрямку послідовного збільшення ступеня їх складності. Вже в стародавньому світі існувало різноманіття форм інтерпретативних практик, поряд з різними модифікаціями процедури пояснення в античній теорії поступово формувалася й відшліфовувалася операція тлумачення естетичних явищ дійсності, яка допускає деякий елемент гіпотетичності. Задля позначення цієї операції стосовно творів мистецтва, греки використовували термін «герменевтика».

Творцем «нової герменевтики» виступив Ф. Шлейермахер, котрий вважав інтерпретацію мистецтвом розуміння чужої мови з метою правильного повідомлення іншим, відбитого в думках інтерпретатора, змісту. За Ф. Шлейермахером, герменевтика – це мистецтво, а якщо об'єкт герменевтики - витвір мистецтва, що володіє нескінченно багатим змістом, то сам процес тлумачення також нескінченний, й до остаточного тлумачення можна лише наближатися. Своєрідними продовжувачами шлейермахерівського підходу були В. Дільтей, Г. Зіммель, М. Вебер, П. Рікер, М. Гайдеггер, Г. Гадамер, Р. Рорті, Е. Тісельтон.

Герменевтичною за своєю суттю були позиції М. Бахтіна, О. Лосєва та М. Мамардашвілі. Герменевтичні тенденції та інтенції є суголосними із загальною «розуміючою» настановою української філософії та культурології (Т. Гундорова, С. Квіт, О. Колесник). Низка ідей, які відстоював О. Потебня,

можуть виступити підґрунтям щодо теоретичного «насичення» феномену відкритої інтерпретації, зокрема, символізм мови, поетичність, «внутрішня форма слова», відношення мови до поезії та прози.

Показано, що хоча герменевтика та структуралізм протилежні за своїми інтерпретативними настановами, однак, аналізуючи цілісний художній текст, ми можемо використати структуралізм, постструктуралізм, і навіть деконструкцію, щоб наблизитися до смислу його частин. Цей принцип може бути застосований і до відкритої інтерпретації, яка є формою і способом функціонування будь-якого знання, оскільки вона являє собою фундаментальний принцип сенсотворчої діяльності свідомості, а будь-яке нове знання завжди є результатом відкритої інтерпретації, що передбачає діалог суб'єкта та об'єкта.

У підрозділі 1.3 «Відкрита інтерпретація в структурі дотичних понять» підкреслено, що поняття «відкрита інтерпретація» доцільно розглядати в структурі дотичних понять - «транзакція», «імпровізація», «реінтерпретація», «інтертекст».

Поняття «транзакція» (від англ. transaction, від лат. transactio - угода, договір) стосовно мистецтва, так само як і поняття «відкрита інтерпретація», вводить у науковий ужиток У. Еко, розуміючи під цим терміном «перенесення» власного досвіду, знань, асоціацій, переживань на твір мистецтва, що сприймається. А це, у свою чергу, впливає на його інтерпретацію. Відтак, реципієнт кожен раз, розставляючи інші «сутнісні мітки», створюючи художній образ, який відрізняється від первинного, стає співавтором. Таким чином, транзакція присутня в будь-яких структурах, будь-яких творах, які вимагають від реципієнта особистого діяльного ставлення. Наголошується, що транзакція цілком залежить від досвіду реципієнта (інтелектуального, соціального, творчого) та його миттєвого настрою і саме тому має формальний характер, адже, не спираючись на культурологічно-герменевтичний аналіз, допускає свавілля в інтерпретації, яке може бути виправданим тільки по відношенню до «відкритих» (за У. Еко, work-in-movement) творів.

Імпровізація дає широке поле для варіаційного переосмислення теми, думки, і передбачає створення іншого «продукту», що може лише побічно нагадувати вихідну ідею. Відкрита інтерпретація, на відміну від імпровізації, є, перш за все тлумаченням ідеї автора, її поясненням за допомогою різних методів та підходів, кінцевий результат якого все ж не «втрачає» задуму автора.

Реінтерпретація представляє собою процес тлумачення того чи іншого тексту, цілісність якого з незмінністю зберігається, реінтерпретація внаслідок уточнення, зміни змісту і значення інформації, що спочатку інтерпретується, з неминучістю породжує нове художнє ціле. У якості синоніму поняття «реінтерпретація» використовуються такі терміни, як: «ремейк», «ремікс», «кавер-версія». Реінтерпретація виступає в якості такої художньої системи, в якій «продукт первинної художньої діяльності» (термін Є. Гуренко) присутній лише на рівні елемента.

Інтертекстуальність виступає як основа формальної побудови образу. Використання характерних стильових рис не суперечить інтертекстуальності як головній установці, що завжди передбачає внутрішню відповідність ігровому

жанру, аллюзівності та іншим специфічним прийомам, які поступово накопичилися в архіві засобів виразності постмодернізму і в значній мірі впливають на все сучасне мистецтво. Інтертекстуальність, таким чином, є взаємодією різних дискурсів. Відмічається, що інтертекстуальність пов'язана з світовідчуттям митця. Художник знаходиться в постійному діалозі з існуючими до нього стильовими формами. З одного боку, він бачить обраний для інтерпретації об'єкт як текст (інтертекст), з іншого - розуміє свою дію як створення нового тексту. Відтак, інтертекст потребує відкритої інтерпретації, а відкрита інтерпретація є інтертекстуальним прочитанням-створенням.

Оскільки відкритість є умовою всякого естетичного сприйняття, і будь-яка сприйнята форма, оскільки вона наділена естетичною цінністю, постає як відкрита, - відкрита інтерпретація, як складова культурологічної герменевтики, може бути застосована до будь-якого художнього твору.

У РОЗДІЛІ 2 «СУЧАСНИЙ КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС ЯК ПІДГРУНТЯ ВІДКРИТОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ» розглядаються особливості творчого процесу, зокрема інтерпретації постмодерністських творів та творів доби постмодернізму.

У підрозділі 2.1 «Постмодернізм і переосмислення феномену творчості» наголошується, що протягом ХХ ст. змінювалися естетичні цінності, розроблялася нова система осмислення художньої практики, яка вже не вписувалася в традиційне уявлення про естетичне і художнє. Відповідно, складався новий тип свідомості, оцінки і сприйняття різних систем цінностей та естетичних смаків. Звідси й поява нових прийомів у художній творчості, зокрема, таких як «інтертекстуальність», «цитації», «нонселекція» та ін. З одного боку, мистецтво стало генератором багатьох постмодерністських ідей, а з іншого, - формою кодування, трансляції та маніфестації цих ідей, що передбачає відкриту інтерпретацію.

Доводиться, що відкритість творів, а отже й необхідність їх відкритої інтерпретації пов'язана з світосприйняттям, що формувалось протягом ХХ ст.: розвитком ідеї взаємозв'язку макрокосмосу (теорія ноосфери П. Тейяра де Шардена і В. Вернадського) і мікрокосмосу (ідеї космізму – В. Соловйов, М. Федоров, К. Ціолковський, М. Холодний, О. Чижевський, П. Флоренський, у музиці – О. Скрябін), посиленням уваги до інтуїтивного, позасвідомого, ірраціонального в мисленні сучасної людини (О. Скрипник), що, у свою чергу, породжує непередбачуваність, випадковість, множинність, варіативність у інтерпретації реальності. Усе означене вплинуло і на зміну уявлень щодо природи творчого процесу, який в умовах постмодерністської гуманістики, спільними зусиллями психології, естетики та мистецтвознавства позбавляється канонічних форм і фіксує свободу авторського руху.

Аргументується, що відкрита інтерпретація може бути застосована не тільки до «творів-у-русі» («work-in-movement»), які є відкритими, незавершеними в буквальному розумінні, а й до будь-яких творів, адже відкритий твір передбачає, що витвір мистецтва повинен являти собою закінчену і закриту форму, відкритість якого визначається нескінченністю інтерпретацій.

У підрозділі 2.2 «Відкрита інтерпретація в контексті проектів постмодернізму» аналізуються проекти постмодернізму - «текстологічний», «номадологічний» та «шизоаналітичний», - дослідження яких в контексті проблеми відкритої інтерпретації дозволяє констатувати, що постмодернізм - багатовимірне теоретичне відображення духовного повороту в самосвідомості сучасної цивілізації, особливо в сфері мистецтва і філософії.

«Текстологічний проект» передбачає (або включає в себе) деконструкцію, інтертекстуальність, нарративність, «пастиш». У цьому проекті текст деконструється до конструкції таким чином, що його відновлення в первинному вигляді стає неможливим і, головне, непотрібним, адже реципієнтові дається можливість «конструювати» та деконструювати текст за власним розумінням. «Текстологічний проект» можна розглядати як метод культурологічної герменевтики, що дозволяє розкривати текст за допомогою різноманітних підходів, адже внутрішня інформативність художнього тексту потенційно є високою, такою, що містить варіативність художнього світу.

«Шизоаналітичний проект» ґрунтується на традиції психоаналізу. Сенс цього «проекту» полягає в тому, що позасвідоме функціонує за аналогією з виробництвом, у якого є інвестиції, «машини бажання», власне виробництво, відтворення та все з цим пов'язане.

«Номадологічний проект» відмовляється від розгляду історії як лінійного закономірного процесу і наголошує на випадковому, вірогідному, суб'єктивному характері інтерпретацій історичних подій. У нелінійному способі організації цілісності відбиваються реальні процеси мислення в ході створення нових ідей. Цей процес не підпорядкований будь-якій структурній, ієрархічній схемі, і в цьому сенсі його можна назвати грою. Думка, що фіксується в нелінійному тексті, рухається в створеному культурою смисловому просторі, розширюваному і збагаченому цією думкою. Історія – це факти, однак ці факти інтерпретують люди, і ніхто не може стверджувати, що чиясь інтерпретація вірна, істинна, а чиясь хибна, оскільки у кожної людини в тій чи іншій історії - своя правда і своя істина. Такий підхід, коли історія розглядається «з точки зору» когось конкретного, є номадичним.

Розглянуто роман «Рекреації» Ю. Андруховича, роман «Астри», а також збірка-оповідань рефлексій «Понтизм» О. Михеда, в яких «проявляються» проекти постмодернізму. Стверджується, що постмодерністське мистецтво створює і досліджує таку картину світу, яка не «прив'язана» до жорстких моделей, а це значить, що твір мистецтва сприяє усвідомленню особливої свободи в реципієнті, спонукає його до формування власної моделі світу, іншими словами, художній твір стає відкритим. Відкриті твори ніби запрошують реципієнта створювати твір разом з його автором. Вони відкриті для постійного породження нових внутрішніх взаємозв'язків, які реципієнт повинен відкривати й вибирати сам в процесі свого сприйняття всієї сукупності стимулів, що надходять.

У підрозділі 2.3 «Універсальність відкритої інтерпретації: культурологічний аспект» зазначається, що універсальність відкритої інтерпретації виявляється в тому, що в ній цілісність відображення стає

цілісністю активного самовиявлення, особистісно-індивідуальне ставлення до явища (твору, автору) - фактом діалогу, який не просто суб'єктивно передає «чужий» голос, але перетворює його в самому матеріалі мистецтва. Інакше кажучи, відкрита інтерпретація - це розуміння та тлумачення мистецтва, що знайшло себе в різноманітних актуально-творчих художніх формах.

Обґрунтовано, що постмодерністська теорія культури багато у чому спирається на теоретичний доробок російських формалістів, які визначили розвиток теорії літератури, мистецтва ХХ ст., позначивши коло проблем сучасної естетики, культурології, мистецтвознавства, літературознавства. Представники формалізму уявляли мистецтво як гру форми і змісту, відтак реципієнт формалістів повинен бути здатним до сприйняття художнього твору саме як гри форми та засобів, якими вона створена. Формалісти по суті пропонують відкритий підхід до інтерпретації творів мистецтва, вони же першими звернули увагу й на відмінність історії як здійсненого факту та розповіді, тобто як факту художнього, на чому згодом наголошуватиме постмодерністи, обґрунтовуючи нелінійність історичного процесу і пропонуючи «номадологічний проект».

Наголошується, що відкрита інтерпретація, як складова герменевтики, є інтертекстуальним прочитанням-створенням, а також на тому, що відкритість є умовою всякого естетичного сприйняття.

У РОЗДІЛІ 3 «ПЕРСОНАЛІЗОВАНИЙ ДОСВІД ОПРАЦЮВАННЯ ВІДКРИТОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ: НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ АНАТОЛІЯ БІЛОШИЦЬКОГО» показано, що відкрита інтерпретація є складовою творчого процесу, розглянуто естетичні виміри відкритої інтерпретації на прикладі триптиху А. Білошицького «В іспанському стилі».

У підрозділі 3.1 «Відкрита інтерпретація як складова творчого процесу» доведено, що світовідношення – безпосередньо чи опосередковано – впливає на художнє мислення митця, закріплюючись у створеній ним системі художніх образів. Чинником, що впливає на формування світовідношення, виступає навколишня дійсність, розуміння та відчуття якої дозволяє поєднати у світовідношенні світовідчуття та світорозуміння, які залежать один від одного.

Оскільки світовідношення індивідуалізоване, то сприйняття і відбиття певних подій у творчості буде різним, а отже і долю, і творчість того чи іншого митця можна розглядати лише в контекстному вимірі. Такий підхід є найбільш продуктивним, оскільки, спираючись на персоналізований підхід, що вважає особу первинною творчою реальністю і вищою духовною цінністю, він дозволяє розкрити особливості творчості того чи іншого митця з позицій «особистісної філософії». Саме у зазначеному контексті розглянуто творчу діяльність українського композитора, виконавця, диригента, педагога Анатолія Білошицького, художнє мислення котрого є відбиттям особистісно усвідомленого та екзистенційно відчутого.

Показано, що твори А. Білошицького не відносяться до «відкритих творів-у русі», які вимагають відкритої інтерпретації, оскільки вона - в традиційному розумінні - спирається на імпровізацію. Твори ж композитора є закритими, але, водночас, такими, що потребують саме відкритої інтерпретації.

Аргументовано, що розуміння творчого спадку А. Білошицького потребує з'ясування його світоглядної позиції, зокрема, її аксіологічної складової. Спираючись на аналіз щоденника композитора, можна стверджувати, що його розміркування ґрунтуються на феноменології, поєднаній з рефлексивною позицією. Морально-психологічна зорієнтованість композитора спирається на кордоцентризм.

Світогляду А. Білошицького притаманний «онтологічний песимізм». Щодо гносеологічного аспекту, який передбачає аналіз взаємин світу і людини, з'ясування місця і призначення людини у світі, то, згідно щоденника, А. Білошицький співвідносить себе з «подібністю Господа», оскільки людина - його подібність: «все залежить від того, яка людина, як вона прожила життя»¹. Гносеологія не може існувати поза світоглядом, а світогляд А. Білошицького має гуманістичну спрямованість.

Розглянуто такі важливі константи творчого процесу, як цінність та музичний образ. Показано, що цінність - результат сенс-життєвих пошуків, завдяки яким існування наповнюється значущістю для себе і для «Іншого». Для А. Білошицького сенс життя – у творчості, до того ж у творчості, зрозумілої у дусі ренесансного гуманізму: в пізнанні людиною самої себе за допомогою пізнання природи, у проголошенні ідеалу вільної, всебічно розвиненої особистості, що прагне максимально реалізуватися та жадає справедливості. Що ж до музичного образу, то він є емоційним результатом споглядання та переживання реципієнтом явищ життя, а відтак - відбиттям ставлення людини до дійсності, результатом світовідношення та світовідчуття. Феномен музики можна назвати особливим видом філософського пізнання світу - музичною гносеологією, а також предметом морально-філософського аналізу людської душі. Зазначено, що естетичний досвід, який є формою акумуляції енергії культуротворення, забезпечує інтегративну єдність людських здібностей не просто регулятивною ідеєю західного типу цивілізації, а реальним процесом цілісного самоствердження людини у генезі чуттєвої культури. Саме таке розуміння сенсу і суті естетичного досвіду є підґрунтям відкритої інтерпретації – складової культурологічної герменевтики.

У підрозділі 3.2 «Культурологічна експлікація концертного триптиху «В іспанському стилі» А. Білошицького: естетичні виміри відкритої інтерпретації» зазначається, що світовідчуття «вибудовується» на асоціативних зв'язках. Сприйняття та естетична оцінка образно-емоційного змісту твору, а також форми його втілення, пов'язані з процесом емпатії. Ця позиція обґрунтовується на прикладі концертного триптиху «В іспанському стилі», написаному під враженням від особистості класика іспанської літератури Ф. Гарсія Лорки та його творчості. Доведено, що інтерпретація цього твору потребує відкритого підходу, а саме: розгляду та аналізу твору в контексті питання засобів створення і сприймання художнього образу – асоціації та емпатії.

---

¹ Білошицький А. Читая Библию (из дневника) / Анатолий Белошицкий // Свята до музики любов. Науково-публіцистичне видання – Житомир : «Полісся», 2007 - С. 26.

Осягнення мистецтва містить в собі співбуття, ототожнення свого «Я» з іншим реальним або уявним «Я». В даному випадку - «Я» А. Білошицького та «Я» Ф. Гарсія Лорки. Завдяки емпатії, що виконує кілька функцій, а саме: співтворчість, співучасть, співпереживання, наслідування, - відбувається «вживання» А. Білошицького в художній образ Іспанії, в образний світ й світовідчуття поета. Художній образ є також і єдністю об'єктивного і суб'єктивного, раціонального та емоційного. Це виразно засвідчують особливості циклу, зокрема, його формотворення.

Структура триптиху, як і пов'язана з нею специфіка музично-драматургічного розвитку, дає підстави трактувати його як розгорнуту в мистецькому часі і просторі музичну фреску, що складається з трьох окремих сюжетно-образних композицій (своєрідних сюжетних ланок), кожна з яких спрямована на висвітлення певного емоційного настрою, обумовленого специфікою назви та наведеного до неї епіграфу, що асоціюється з тим чи іншим настроєм, адже будь-який художній образ опосередкований асоціативними зв'язками, які розширюють його (образу) можливості, допомагають розкрити чи, навпаки, закласти підтекст. Звідси – багатосаровість художнього образу, яка потребує інтенсивної асоціативної праці не тільки автора, а й - у більшому ступені - реципієнта.

Композитор ніби прагне відтворити у своєму триптиху Лорківську «музичну карту» Іспанії. Ця гіпотеза аргументовано підтверджується авторськими ремарками А. Білошицького, які створюють в партитурі музично-топографічну прив'язку до певної іспанської місцевості, і зокрема до провінцій, що біографічно пов'язані з дитинством і юністю Ф. Гарсія Лорки та його малою Батьківщиною - Андалузією, зокрема містами Фуенте-Вакерос, Севілья, провінцією Гранада. При цьому А. Білошицький свідомо уникає будь-яких цитувань автентичного іспанського мелосу, створюючи досконалу стилізовану модель квазі-іберійського інтонаційного колориту, здатну втілити у собі «музичну карту» Іспанії. Обґрунтовується наявність у художній концепції твору ознак багатовимірної мистецької реальності, в якій індивідуальне авторське світосприйняття А. Білошицького, його асоціативний та емпатійний «ряд», віддзеркалюється крізь призму мистецького світобачення Ф. Гарсія Лорки, створюючи складну різномірну площину. Саме вона визначає екзистенційну ємкість твору, прогножуючи поліваріантні образно-сміслові параметри індивідуального сприйняття реципієнта, а відтак і відкриту інтерпретацію.

У **ВИСНОВКАХ** сформульовані основні підсумки дослідження, які висвітлюють проблематику та загальну структуру роботи.

- Показано, що поняття «відкрита інтерпретація» є похідним від терміну «інтерпретація», яке формувалося в тривалому процесі становлення логічних методів, що розвивалися у напрямку послідовного збільшення ступеня їх складності. Починаючи з доби Античності, поступово формувалася й відшліфовувалася операція тлумачення естетичних явищ дійсності, яка допускає деякий елемент гіпотетичності. Задля позначення цієї операції стосовно творів мистецтва, греки використовували термін «герменевтика». За Ф. Шлейєрмахером, герменевтика – це мистецтво, а якщо об'єкт герменевтики -

витвір мистецтва, що володіє нескінченно багатим змістом, - то сам процес тлумачення також нескінченний: до остаточного тлумачення можна лише наближатися. Таким чином, доцільно стверджувати, що коріння відкритої інтерпретації сягають теорії Ф. Шлейєрмахера. У межах культурології окремі аспекти герменевтики (біблійна, філософська, літературознавча, соціологічна, комунікативна) інтегруються в єдине ціле, оскільки глибинний аналіз культурного артефакту передбачає осягнення його філософських, літературних, соціологічних, комунікативних, лінгвістичних, а якщо йдеться про релігійне мистецтво – то й біблійних, імплікацій (О. Колесник). Саме такий підхід відповідає відкритій інтерпретації.

- Розглянуто поняття «відкрита інтерпретація» в структурі дотичних понять - «трансація», «імпровізація», «реінтерпретація», «інтертекст»,- що дає право стверджувати наступне: трансація цілком залежить від досвіду реципієнта (інтелектуального, соціального, творчого) та його миттєвого настрою і саме тому має формальний характер, адже, не спираючись на культурологічно-герменевтичний аналіз, допускає свавілля в інтерпретації, яке може бути виправданим тільки стосовно «повністю відкритих» (У. Еко) творів. У цьому випадку відкрита інтерпретація спирається на імпровізацію.

Імпровізація - це метод творчості, що передбачає створення художнього твору експромтом у процесі його виконання: це інший «продукт», що лише побічно нагадує вихідну ідею. Відкрита інтерпретація має елемент імпровізаційності, але, передусім, є тлумаченням ідеї автора, її поясненням за допомогою різних методів та підходів, кінцевий результат якого все ж не «втрачає» автора.

Реінтерпретація - це всеохоплююча, інтегративна стратегія, яка одночасно приймає до уваги як основні властивості тексту, так і аспекти його значень. Подібність методу реінтерпретації і інтертекстуального методу полягає в активному використанні цитат, ремінісценцій, алюзій тощо. Відмінність же полягає в тому, що якщо у випадку з інтертекстом йдеться про «авторитет письма», то у випадку з реінтерпретацією - про «авторитет автора». Реінтерпретація передбачає переосмислення вже існуючої інтерпретації, в той час як відкрита інтерпретація є первинною стосовно авторського тексту.

- Досліджено «проекти» постмодернізму - «текстологічний», «номадологічний» та «шизоаналітичний». Наголошено, що постмодерністське мистецтво створює і досліджує таку картину світу, яка не прив'язана до жорстких моделей, а це означає, що твір мистецтва сприяє усвідомленню особливої свободи в реципієнті, спонукає його до формування власної моделі світу, іншими словами, художній твір стає відкритим.

Проекти постмодернізму - це певний художній код (коди), за допомогою якого можуть бути прочитані художні твори, і не тільки відкриті, а й закриті, адже закриті твори мають потенційно безліч конотацій.

- Зазначено, що твори А. Білошицького не відносяться до відкритих творів («work-in-movement»), що вимагають відкритої інтерпретації, яка в традиційному розумінні спирається на імпровізацію. Його твори є закритими, але водночас такими, що потребують саме відкритої інтерпретації. Таким

твором, зокрема, є концертний триптих «В іспанському стилі». З'ясовано що в процесі створення композитором художнього образу Іспанії велику роль відіграють асоціації та емпатія. Доводиться наявність у мистецькій концепції триптиху ознак багатовимірної мистецької реальності, в якій індивідуальне авторське світосприйняття композитора, його асоціативний та емпатійний ряд, віддзеркалюється крізь призму мистецького світобачення Ф. Гарсія Лорки, створюючи складну різнорівневу площину. Саме вона визначає екзистенційно-філософську ємкість твору, прогнозуючи поліваріантні образно-сміслові параметри індивідуального сприйняття реципієнта.

- Запропоновано авторське визначення поняття «відкрита інтерпретація»: відкрита інтерпретація є інтертекстуальним прочитанням-створенням, яке залежить від світовідношення, що включає в себе світовідчуття і світорозуміння митця. Відкритість є умовою всякого естетичного сприйняття, тому будь-яка сприйнята форма, оскільки вона наділена естетичною цінністю, постає як відкрита, а значить і відкрита інтерпретація, як складова герменевтики, може бути застосована до будь-якого художнього твору, адже саме відкритий підхід інтерпретації дозволяє прочитати, досягнути та пояснити текст з позицій різних теоретичних шкіл та напрямів.

- Аргументовано універсальність відкритої інтерпретації, яка виявляється у взаємодії цілісності відображення та цілісності активного самовиявлення, особистісно-індивідуального ставлення до явища (твору, автору), що стає фактом діалогу, який не просто суб'єктивно передає «чужий» голос, але перетворює його в самому матеріалі мистецтва. Інакше кажучи, відкрита інтерпретація - це розуміння та тлумачення мистецтва, що знайшло себе в різноманітних актуально-творчих художніх формах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у фахових виданнях України та у виданнях, включених до міжнародних науково-метричних баз

1. Бензюк О. О. «Відкрита інтерпретація» в структурі дотичних понять / О. О. Бензюк // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство – К. : Міленіум, 2014 – Вип. II(3) - С. 96-101.
2. Бензюк О. О. Засоби створення й сприймання художнього образу в концертному триптиху «В іспанському стилі» Анатолія Білошицького / О. О. Бензюк // Молодий вчений: зб. наук. праць – Херсон : Гельветика – 2016 - № 3 - С. 634-638.
3. Бензюк О. О. Світогляд Анатолія Білошицького в контексті проблеми цінностей: культурологічний аспект / О. О. Бензюк // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство – К. : Міленіум, 2015 – Вип. II(5) - С. 68-72.
4. Бензюк О. О. Діалог культур та культурний плюралізм як складова культуротворчості: досвід опрацювання проблеми / О. О. Бензюк // Київське музикознавство. Культурологія та мистецтвознавство : Зб. статей – К. : НМАУ

ім. П. І. Чайковського; Київський інститут музики ім. Р. М. Глієра, 2012 – Вип. 42 - С. 58-67.

5. Бензюк О. О. «Відкрита інтерпретація»: до постановки проблеми / О. О. Бензюк // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал – К. : Міленіум, 2014 - № 4 – С. 46-49.

6. Бензюк О. О. Світовідношення як підґрунтя художньої творчості: культурологічний аналіз / О. О. Бензюк // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць – К. : Міленіум, 2015 – Вип. XXXIV – С. 210-216.

Публікації в інших наукових збірках та у збірках матеріалів конференцій

7. Бензюк О. О. Герменевтика як метод «відкритої інтерпретації»: до постановки проблеми / О. О. Бензюк // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць – К. : «Видавництво Гілея», 2015 – Вип. 101(10) – С. 259-263.

8. Бензюк О. О. Світовідношення як детермінанта художньої творчості / О. О. Бензюк // Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3-4 квітня 2015 року) – У 2-х частинах – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015 – Ч. 2 - С. 109-110.

9. Бензюк О. О. Аксиологічна складова художньої творчості Анатолія Білошицького / О. О. Бензюк // Мистецька освіта в культурному просторі України XXI століття: Зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф., Київ, Одеса, 28-30 квітня 2015 р. – К. : НАКККіМ, 2015 - С. 255-257.

10. Бензюк О. О. «Відкрита інтерпретація» як проблема сучасного мистецтва / О. О. Бензюк // «Дні науки філософського факультету - 2015», Міжн. наук. конф. (2015; Київ; 21-22 квіт.) : матеріали доповідей та виступів. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015 – Ч. 5 - С. 129-131.

АНОТАЦІЯ

Бензюк О. О. Відкрита інтерпретація в логіці творчого процесу: культурологічний аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата культурології. Спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Міністерство культури України, Київ, 2016.

У дисертації вперше досліджено відкриту інтерпретацію в логіці творчого процесу і обґрунтовано, що трансформації творчого процесу обумовлені специфікою постмодерністських проєктів. Доводиться, що проєкти постмодернізму - це певний художній код (коди), за допомогою якого можуть бути прочитані художні твори, і не тільки «відкриті», а й «закриті», адже «закриті» твори мають потенційно безліч конотацій.

Розглянуто відкриту інтерпретацію у структурі дотичних понять, а саме: «трансакція», «імпровізація», «реінтерпретація», «інтертекст».

Систематизовано естетичні виміри відкритої інтерпретації на прикладі концертного триптиху «В іспанському стилі» А. Білошицького. Аргументовано універсальність відкритої інтерпретації, яка виявляється у взаємодії цілісності відображення та цілісності активного самовиявлення, особистісно-індивідуального ставлення до явища (твору, автору), що стає фактом діалогу, який не просто суб'єктивно передає «чужий» голос, але перетворює його в самому матеріалі мистецтва. Інакше кажучи, відкрита інтерпретація - це розуміння мистецтва, що знайшло себе в різноманітних актуально-творчих художніх формах.

Ключові слова: відкрита інтерпретація, герменевтика, культурологічна герменевтика, проекти постмодернізму, творчий процес, асоціація, емпатія.

АННОТАЦІЯ

Бензюк А. А. Открытая интерпретация в логике творческого процесса: культурологический анализ. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата культурологии. Специальность 26.00.01 – Теория и история культуры (культурология). – Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, Министерство культуры Украины, Киев, 2016.

В диссертации впервые исследована открытая интерпретация в логике творческого процесса и обосновано, что трансформации творческого процесса обусловлены спецификой постмодернистских проектов. Определено, что в пределах культурологии отдельные аспекты герменевтики (библейской, философской, литературоведческой, социологической, коммуникативной) могут интегрироваться в единое целое, поскольку глубинный анализ культурного артефакта предусматривает постижение его философских, литературных, социологических, коммуникативных, лингвистических (а если речь идет о религиозном искусстве - и библейских) импликаций. Именно такой подход соответствует «открытой интерпретации». Подчеркнуто, что понятие «открытая интерпретация» целесообразно рассматривать в структуре соприкасающихся понятий: «трансакция», «импровизация», «реинтерпретация», «интертекст».

Утверждается, что открытая интерпретация является интертекстуальным прочтением-созданием. Интертекстуальность связана с мироощущением художника: художник находится в постоянном диалоге с существующими стилевыми формами, с одной стороны, он видит выбранный для интерпретации объект как текст (интертекст), с другой, понимает свое действие как создание нового текста. Поскольку открытость является условием всякого эстетического восприятия, и любая воспринятая форма, поскольку она обладает эстетической ценностью, выступает как открытая, открытая интерпретация, как составляющая герменевтики, может быть применена к любому художественному произведению.

Отмечается, что в течение прошлого века менялись эстетические ценности, разрабатывалась новая система осмысления художественной практики, которая уже не вписывалась в традиционное представление об эстетическом и художественном. Соответственно, складывался новый тип

сознания, оценки и восприятия различных систем ценностей и эстетических вкусов. Отсюда и появление новых приемов в художественном творчестве, в частности, таких как интертекстуальность, цитации, нонселекция и др. С одной стороны, искусство стало генератором многих постмодернистских идей, а с другой, - формой кодирования, трансляции и манифестации этих идей, предусматривающих открытую интерпретацию.

Аргументировано, что открытая интерпретация может быть применена не только к «произведениям-в-движении» («work-in-movement»), которые являются открытыми, незавершенными в буквальном смысле, но и к любым произведениям, поскольку «открытое произведение» предусматривает, что произведение искусства должно представлять собой законченную и закрытую форму, открытость которого определяется бесконечностью интерпретаций. Для понимания сущности открытой интерпретации анализируются проекты постмодернизма: «текстологический», «номадологический» и «шизоаналитический» на примере анализа произведений Ю. Андруховича и А. Михеда.

Систематизированы эстетические измерения открытой интерпретации на примере концертного триптиха «В испанском стиле» А. Белошицкого. Аргументирована универсальность открытой интерпретации, которая проявляется во взаимодействии целостности отображения и целостности активного самовыражения, личностно-индивидуального отношения к явлению (произведению, автору), что становится фактом диалога, который не просто субъективно передает «чужой» голос, но преобразует его в самом материале искусства.

Ключевые слова: открытая интерпретация, герменевтика, культурологическая герменевтика, проекты постмодернизма, творческий процесс, ассоциация, эмпатия.

SUMMARY

Benziuk O. O. Open Interpretation in the Logic of the Creative Process: the Analysis of Culture Science. - Manuscript.

The thesis submitted in fulfillment of the requirements for the degree of Candidate of Culturology. – Speciality 26.00.01 - Theory and History of Culture. – National Academy Managerial Staff of Culture and Arts, Ministry of Culture of Ukraine, Kyiv, 2016.

In the thesis first studied the open interpretation in the logic of the creative process, substantiated dependence modifications and transformations of creative process from postmodernism projects. Proved that projects postmodernism is a art code (codes), through which can be read fiction, and not just "open", but also "closed" because "closed" works with many potential connotations.

Considered open interpretation in the structure of the relevant concepts, namely: "transaction", "improvisation," "reinterpretation", "intertext". Is proved theory that postmodern culture is largely based on the theoretical achievements of Russian formalists, who determined the development of the theory of literature and art of the twentieth century, marking a range of issues of modern aesthetics, culture, art, literature.

Systematized aesthetic dimensions open interpretation for example a concert triptych "Spanish-style" A. Biloshytskyy. Argued the universality "open interpretation". It is proved that the "open interpretation" can be applied not only to the "works-in-motion» («work-in-movement»), which are open, incomplete in the literal sense, but also to any works. "Openness" of works of art is determined by the infinite interpretations.

Keywords: open interpretation, hermeneutics, hermeneutic cultural sciences, postmodern design, creative process, the association, empathy.